

Strukturel racisme

fra forståelse til handling

Co-funded by
the European Union

Projektet er støttet af FRI Puljen,
der er en del af Fundamental
Rights Initiative, et samarbejde
mellem Globalt Fokus og Nyt
Europa og medfinansieret af EU

MUNDU

Udgivet af

MUNDU - center for global
dannelse, maj 2025

Støttet af

Projektet er støttet af FRi Puljen,
der er en del af Fundamental
Rights Initiative, et samarbejde
mellem Globalt Fokus og Nyt
Europa og medfinansieret af EU

Produceret af

Tekst og opgaver

Jonna Ørris

Didaktisk redaktør

Anne Hinke Kirkegaard

Grafik og opsætning

Katrine Brun Lunding

Indhold

Del 1

Der er for mange af din slags! - Racisme i nutidens Danmark	4
Hvad er racisme?	5
Strukturel racisme	6
Racismens konsekvenser	8
Hvad betyder det for mig?	9

Del 2

Lav et skuespil (A)	10
Lav en fremlæggelse (B)	11

Del 3

Hvad er et privilegium?	12
-------------------------	----

Del 4

Analyse af Statsministerens nytårstale (A)	13
Gå selv på opdagelse i medierne (B)	14
Analyse af 'Rend mig i det nationale tilhørsforhold' (C)	15

Gloser

Majoritet betyder størstedelen. Taler man om majoriteten i forhold til racisme, refererer man til den gruppe af mennesker i samfundet, der er flest af. Typisk vil denne gruppe have stor indflydelse og være bestemmende for de regler og værdier, der gælder i samfundet.

Etnicitet er et begreb, der bruges til at omtale grupper af mennesker med andre sociale og kulturelle kendetegn end majoriteten i et land. Det kan eksempelvis være nationalitet eller religion.

Minoritet betyder mindretal. Taler man om det i forhold til racisme, er der tale om de grupper i samfundet, der har en anden etnicitet end majoriteten i samfundet.

Der er for mange af din slags!

Racisme i nutidens Danmark

Danmark er et af verdens fredeligste og trykkest lande. Faktisk ligger vi ofte i top tre over alle lande i verden. Men for nogle grupper i det danske samfund føles Danmark ikke altid trygt. Det gælder særligt dem, der skiller sig ud fra mængden i vores lille land. Det er blandt andet personer med udenlandsk baggrund. De oplever diskrimination på grund af deres etnicitet, og netop dét handler denne tekst om. I skal lære, hvad racisme er, hvordan racisme ser ud, og ikke mindst, hvilken forskel I kan gøre.

Opgave 1

Hvordan forstår I racisme og diskrimination?

Har I for eksempel selv oplevet det, set eller læst noget, som I siden har tænkt over?

Hvad er racisme?

“Der er for mange af din slags herinde,’ har jeg en anden gang fået at vide. Er der en grænse for, hvor mange, der ligner mig, der må komme ind, tænker jeg? Og hvordan bliver den grænse sat? Igen bliver der ikke sagt hvorfor. Der er ingen, der siger, at det er, fordi jeg er brun eller sort. Men jeg kan se, hvem der får lov til at komme ind, og hvem der ikke gør,” - *uddrag af et interview med Ilias, oktober 2023*¹.

Ilias er blot én af tusinder af minoritetsetniske personer, der indgår i den mest omfattende danske undersøgelse af racisme, *Oplevet etnisk diskrimination i Danmark*, fra Institut for Menneskerettigheder. Når Ilias er ude med sine etnisk danske venner, står han tilbage, når de stryger gennem køen for at komme ind på klubben. Han føler sig sårbar.

Desværre er han langt fra alene. Undersøgelsen viser, at 8 ud af 10 minoritetsetniske personer har oplevet diskrimination eller fordomme grundet deres etnicitet. For ikke at risikere at ende i ubehagelige situationer tager Ilias sjældent nye steder hen. Han tænker altid over sin påklædning, hvordan han opfører sig, hvem han er sammen med, og hvordan de fremstår. Ilias’ frihed indskrænkes, og netop derfor må vi tage racisme alvorligt.

Opgave 2

Forestil jer, at I var i Ilias’ situation

Hvordan ville I reagere, hvis I blev nægtet adgang til en café, fordi der var ‘for mange af jeres slags’?

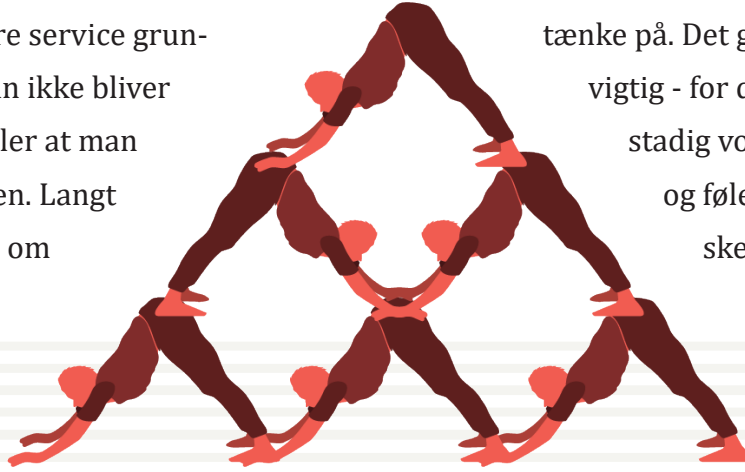
Hvilke følelser ville det vække hos jer?

¹ Institut for Menneskerettigheder, 2023 s.54

Strukturel racisme

For en stor del personer med udenlandsk baggrund, som bor i Danmark, er oplevelser med fordomme og diskrimination hverdagskost. Det kan være, at man på cafétur med vennerne oplever at få en dårligere service grundet ens hudfarve. At man ikke bliver taget seriøst i skolen, eller at man bliver råbt efter på gaden. Langt hen ad vejen er der tale om *strukturel racisme*.

Strukturel racisme er en form for

racisme, der kan være svær at pege på. Den ser ikke ud på en bestemt måde. Faktisk kan den næsten fremstå usynlig, fordi den er så indlejret i vores samfund og vores måder at tænke på. Det gør den dog ikke mindre vigtig - for dens konsekvenser er stadig voldsomme og til at tage og føle på for minoritetsetniske personer i Danmark. Lad os dykke ned i, hvad strukturel racisme egentlig betyder.

Hvad betyder 'strukturel'?

Vi starter med at kigge på ordet *strukturel*. Det kommer af ordet struktur. En struktur er en form for system. Over tid skaber det et mønster, og det er med til, at vi gør ting på en bestemt måde uden at skænke det en tanke. Du kan også tænke på strukturer som et sæt usynlige regler og forventninger til, hvordan ting forstås og handles på.

Strukturer findes over alt. Prøv engang at tænke over de systemer, du møder i din hverdag. Det kunne fx være i skolen - når underviseren kommer ind i klassen, sætter du dig ned og gør klar til at lytte. Strukturer gør, at du opfører dig på en bestemt måde, uden du rigtig tænker over det. Det samme gør sig gældende bredt i det danske samfund.

Strukturer findes også i vores sprog. Det betyder, at vi bruger specifikke vendinger om bestemte

problemer eller emner. Det har betydning for, hvordan vi forstår og tænker om disse emner.

For hver gang vi møder en struktur og handler derefter, forstærkes den. Begynder vi derimod at være nysgerrige på disse, er det muligt at ændre dem. Strukturer udvikler sig nemlig hele tiden. Det betyder, at vi også har mulighed for at aflære strukturel racisme.

Opgave 3

Med udgangspunkt i teksten, forklar, hvad en struktur er.

Kom med eksempler på strukturer fra jeres egen hverdag.

Hvad er strukturel racisme så?

Du har måske allerede stiftet bekendtskab med racisme. Det kan være, du har set det i en film, eller måske selv været vidne til, at der bliver råbt nedladende ord efter en på gaden. Den form for racisme har afsæt i en bevidst handling. Den er mere direkte.

Strukturel racisme derimod forekommer ubevidst. Gennem tid skabes der bestemte mønstre. Når vi kollektivt, såvel som individuelt, ubevidst handler på disse, kan det i sidste ende betyde en negativ forskelsbehandling af personer med udenlandsk baggrund. Man kan kalde det for en slags skjult racisme. Det betyder, at racisme kan opstå, uden at man havde det som mål.

Lad os vende tilbage til eksemplet med Ilias, der blev afvist i døren grundet hans hudfarve. Her kunne man forestille sig, at dørmanden har en forudindtaget holdning om ham.

Ubevidst tænker han måske, at personer med udenlandsk baggrund er mere tilbøjelige til at skabe problemer og komme op at slås, og de tanker er så med til at bestemme hans handlinger. Sådanne tanker er langt fra ualmindelige, netop fordi de er en del af de strukturer, vi alle møder.

Hvad er en fordom?

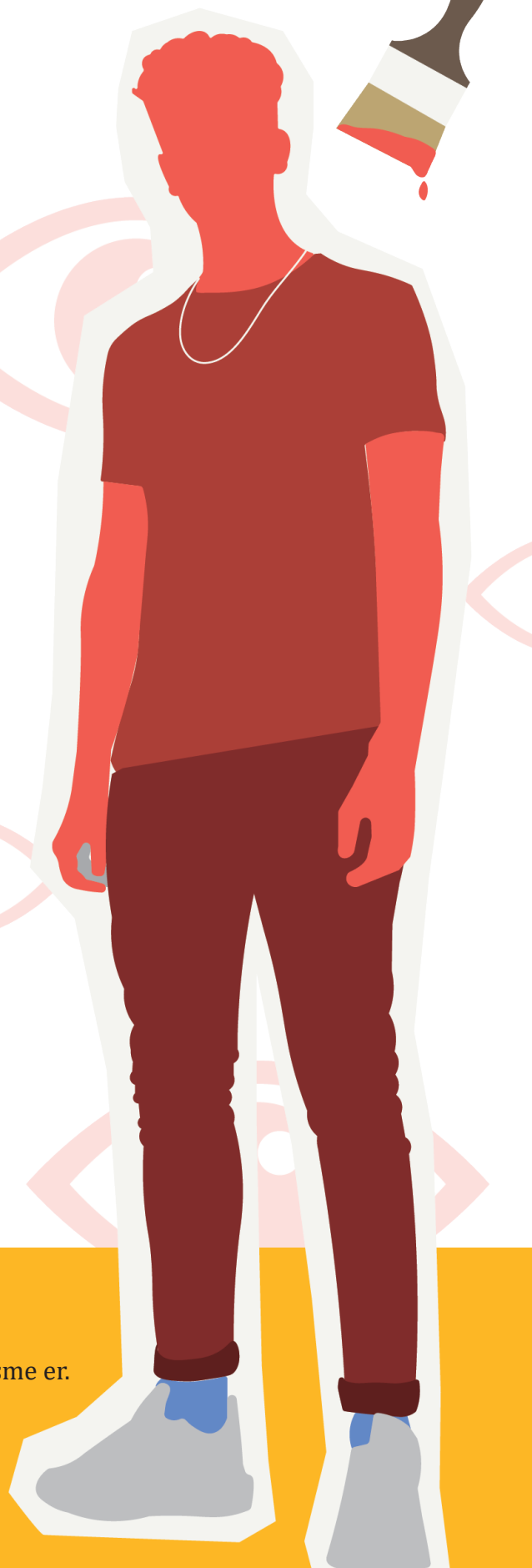
Fordomme gør det nemmere for os at kategorisere det ukendte, vi møder gennem vores liv.

Gennem de fordomme vi hver især har, finder vi en mental boks i hovedet, som det ukendte kan passe ned i. I sig selv er sådan fordomme ikke nødvendigvis forkerte. Problemet ligger i, at de har en vis magt over os. Forskning viser, at vores fordomme påvirker vores forståelse, handlinger og beslutninger – både i positiv og negativ retning.

Racismens konsekvenser

For personer med minoritetsetnisk baggrund kan strukturel racisme få konkrete og mærkbare konsekvenser. Hen ad vejen i deres liv oplever de flere forhindringer og stopklodser, som de skal finde vej igennem. Det kan være, at du som minoritetsetnisk person skal søge en læreplads, men at du, grundet dit ikke-danskklingende navn, ubevidst havner bagerst i bunken af ansøgere. Det kan også være, at politiet stopper dig på gaden uden videre grund, eller, at du som i Ilias' tilfælde ikke kan komme i byen grundet din hudfarve.

At skulle finde vej gennem disse fordomme, udfordringer og i sidste ende diskrimination kan føre til mistrivsel for de med minoritetsetnisk baggrund. Over halvdelen af personer med minoritetsetnisk baggrund i Danmark ændrer faktisk deres adfærd i det offentlige rum for ikke at tiltrække for meget opmærksomhed eller fordi de frygter, at de ikke virker 'danske nok'. Selvom strukturel racisme kan være svært at få øje på, så har det store konsekvenser for personer med udenlandsk baggrund.

Opgave 4

Med udgangspunkt i teksten, drøft, hvad strukturel racisme er.

Kom med eksempler på, hvordan det kan se ud.

Hvad betyder det for mig?

Måske du nu sidder med en følelse af, at det her ikke er relevant for dig. Du kan jo alligevel ikke ændre på det. Men det er langt fra sandheden. Jovist, du kan ikke ændre på hele det danske samfund, men vi kan komme rigtig langt ved blot at overveje vores egne fordomme, og hvilke tanker vi egentligt handler på.

Bevidst eller ubevidst er vi alle en del af det problem, vi oplever med racisme i Danmark. Det er vi, fordi vi ikke udfordrer det. Måske fordi vi ikke ved hvordan. Mange af os tænker ikke over racisme som en del af hverdagen, selvom vi møder det mange steder. Det kunne være i film, serier, spil og vittigheder. Måske en af dine venner joker med en minoritetsetnisk persons baggrund, kalder ham for 'abe' eller lignende. Du tænker måske slet ikke over den kommentar, måske du endda synes, at det er sjovt. Men sådan sprogbrug er også et udtryk for strukturel racisme.

Vil vi løse problemet med racisme i Danmark, må vi gå undrende til værks. Vi må være nysgerrige på vores egne antagelser, såvel som på verden omkring os. Det kan se ud på mange måder. Det kan være, at du næste gang, din kammerat joker med en af minoritetsetnisk baggrund, stopper og overvejer, hvilke antagelser vittigheden bygger på. Skaber den et negativt billede af personen? Måske joken tager udgangspunkt i negative fordomme eller stereotyper? Når du ser en film, tænker du måske mere over, hvordan folk med andre hudfarver repræsenteres. Men vigtigst, så skal vi blive ved at snakke om racisme.

Opgave 5

Kom med 1-3 eksempler på bevidst racisme

Kom med 1-3 eksempler på ubevidst racisme

På baggrund af disse eksempler, snak i jeres gruppe om, hvorfor det kan være svært at gøre noget ved den ubevidste form for racisme

Lav et skuespil (A)

Fra teksten *'Der er for mange af din slags': Racisme i nutidens Danmark* har I lært, at racisme har mange ansigter. Det ser ud på forskellige måder og opleves forskelligt. Netop dét skal I arbejde med nu. De fortællinger, I skal arbejde med, er alle fra rapporten *Oplevet etnisk diskrimination i Danmark*, udgivet af Institut for Menneskerettigheder.

I grupperne er I blevet tildelt en case - hver gruppe arbejder med sin egen. I skal læse dem grundigt med det formål at forstå den personlige oplevelse af racisme for derefter at fremlægge jeres case for resten af klassen

Introduktion + arbejds spørgsmål:

I har nu 45 minutter til at læse og arbejde med jeres case. I gruppen læser I sammen casen og svarer på nedenstående arbejds spørgsmål. De andre i klassen har ikke arbejdet med jeres case, og I skal derfor forberede en kort fremlæggelse for dem. Fremlæggelsen skal tage form som et skuespil, hvor I gengiver jeres case. Fremlæggelsen skal ikke vare længere end fem minutter.

1. Beskriv hændelsen: Hvad skete der?
2. Hvad er det diskriminerende i casen?
3. Hvilke følelser vækkede det hos vedkommende, det gik ud over?
4. Har situationen haft nogle håndgribelige konsekvenser?

Med udgangspunkt i jeres svar skal I nu forberede jeres fremlæggelse. Fordel rollerne imellem jer, og brug 5-10 minutter på at øve jeres skuespil igennem. Husk de andre har ikke læst jeres tekst, så det er vigtigt, at I tydeligt gengiver den hændelse jeres case beskriver, og de personlige konsekvenser den har haft. Opfør til sidst i jeres skuespil, hvordan I tænker, man kunne have taget bedre hånd om hændelsen. Det kan være en forbipasserende, der griber ind og siger fra eller måske en tæt ven, der lytter og tilbyder sin støtte. Det er helt op til jer, og hvad I tænker, der ville være bedst med udgangspunkt i netop jeres case.

Cases:

"KAN DU SIDDE I ET RUM MED EN MAND ALENE MED LUKKET DØR?" (s. 38)

"JEG ER EN ELEV, LIGESOM ALLE ANDRE" (s. 47)

"DER ER NOGET TØJ, SOM JEG IKKE ENGANG GIDER AT GÅ I I DAG, FORDI JEG VED, AT POLITIET KIGGER" (s. 63)

"SÅDAN EN FUCKING NIGGER SKAL IKKE STÅ DER OG SPILLE SMART" (s. 70)

"OG SÅ BEGYNDER DE HEN OVER HOVEDET PÅ MIG AT KØRE NEGER-JOKES FREM OG TILBAGE, INDTIL JEG GRÆDER" (s. 81)

Lav en fremlæggelse (B)

Fra teksten *'Der er for mange af din slags': Racisme i nutidens Danmark* har I lært, at racisme har mange ansigter. Det ser ud på forskellige måder og opleves forskelligt. Netop det skal I arbejde med nu. De fortællinger, I skal arbejde med, er alle fra rapporten *Oplevet etnisk diskrimination i Danmark*, udgivet af Institut for Menneskerettigheder.

I grupperne er I blevet tildelt en case - hver gruppe arbejder med sin egen. I skal læse dem grundigt med det formål at forstå den personlige oplevelse af racisme for derefter at fremlægge jeres case for resten af klassen.

Introduktion + arbejdsspørgsmål:

I har nu 45 minutter til at læse og arbejde med jeres case. Start med at læse jeres case sammen i gruppen. Med casen foran jer, skal I svare på de nedenstående arbejdsspørgsmål. Sørg for, at én i gruppen skriver lidt ned til hvert spørgsmål. Ud fra jeres svar forbereder I en kort fremlæggelse af jeres case for resten af klassen. Husk, at de andre ikke har læst jeres tekst. Det er derfor vigtigt, at I giver en fyldestgørende beskrivelse af casen. Fremlæggelsen skal ikke vare længere end fem minutter. Brug gerne 5-10 minutter på at øve jeres fremlæggelse igennem.

1. Beskriv hændelsen: Hvad skete der?
2. Hvad er det diskriminerende i casen?
3. Hvilke følelser vækkede det hos vedkommende, det gik ud over?
4. Har situationen haft nogle håndgribelige konsekvenser?
5. Overvej, hvordan man bedre kunne have taget hånd om hændelsen. Det kan være en forbipasserende, der griber ind og siger fra eller måske en tæt ven, der lytter og tilbyder sin støtte. Der findes ikke rigtige og forkerte svar. Tværtimod, er det helt op til jer, og hvad I tænker, der ville være bedst med udgangspunkt i netop jeres case.

Cases:

"KAN DU SIDDE I ET RUM MED EN MAND ALENE MED LUKKET DØR?" (s. 38)

"JEG ER EN ELEV, LIGESOM ALLE ANDRE" (s. 47)

"DER ER NOGET TØJ, SOM JEG IKKE ENGANG GIDER AT GÅ I I DAG, FORDI JEG VED, AT POLITIET KIGGER" (s. 63)

"SÅDAN EN FUCKING NIGGER SKAL IKKE STÅ DER OG SPILLE SMART" (s. 70)

"OG SÅ BEGYNDER DE HEN OVER HOVEDET PÅ MIG AT KØRE NEGER-JOKES FREM OG TILBAGE, INDTIL JEG GRÆDER" (s. 81)

Hvad er et privilegium?

I skal nu arbejde med to øvelser - en pakkeleg og et løb, men inden I kommer for godt i gang, må vi hellere lige få på plads, hvad et privilegium egentlig er.

Et privilegium kan forstås som en særlig fordel eller forspring, som nogle personer eller grupper i samfundet har. Du kan tænke på privilegier som en usynlig pakke med goder. De goder er ikke nogle, du har gjort dig fortjent til, tværtimod. Du kan regne med at indfri dine goder helt automatisk, for eksempel baseret på dit køn, social klasse eller seksualitet. Lad os tage et eksempel: I Danmark har vi endnu ikke ligeløn. Mænd tjener stadig mere end kvinder for det samme stykke arbejde. Mænd har derfor nogle økonomiske privilegier, som kvinder ikke har.

Betyder det, at vi skal skamme os over de privilegier, vi hver især har? Det korte svar er nej. I stedet skal man være dem bevidst. Øv dig i at reflektere over din egen position, og tænk over, om andre har samme muligheder. Netop det skal I nu arbejde med gennem en omgang privilegie-pakkeleg og -løb.

Der er for mange af din slags her!

Minoritetsetniske personer, der vitterligt bare eksisterer

Analyse af Statsministerens nytårstale (2018) (A)

I skal nu til selv at undersøge, hvordan racisme og diskrimination er en del af vores samfund. Det skal I gøre ved at arbejde med vores sprog og måder at italesætte verden på. Og hvorfor så det? Husk tilbage på teksten *'Der er for mange af din slags': Racisme i nutidens Danmark*. Strukturer findes også i vores sprog. Det vil sige, at vi ubevidst beskriver verden på en bestemt måde, og det er afgørende for, hvordan vi forstår og går til den. I sproget ligger en stor magt. Det er derfor ikke ligegyldigt, hvilke ord vi benytter, eller hvordan vi benytter dem. Det vil være en fordel at have teksten *'Der er for mange af din slags': Racisme i nutidens Danmark* ved siden af jer. Teksten vil guide jer i retning af, hvad der kan være relevant at kigge på, når I går i gang med opgaven.

Opgave

I skal nu se et udsnit af Lars Løkke Rasmussens nytårstale. Talen er fra 2018. Det år hvor Ghetto pakken blev præsenteret. Det var den daværende regeringens bud på, hvordan man opnåede et Danmark uden parallelsamfund. Siden har Ghetto pakken fået en del kritik, særligt i forhold til etnisk forskelsbehandling. Med de briller på skal I nu se udsnittet af talen. Notér undervejs, når I støder på ord eller vendinger, I finder problematiske med den viden I nu har fået med jer i rygsækken.

Tip! Det kan være en fordel at se talen et par gange, eller have teksten fra den foran sig, når I skal svare på arbejdsopgørgsmålene.

I finder talen via følgende link. Afspil den fra minut 9.22 til 11.49.

<https://www.regeringen.dk/aktuelt/statsministerens-nytaarstale/lars-loekke-rasmussens-nytaarstale-1-januar-2018/>

Arbejdsopgørgsmål:

1. Beskriv kort den kommunikative situation:
 - Hvem er afsenderen og hvad står vedkommende for?
 - Hvilket medie er talen publiceret i?
 - Hvem er tænkt som modtager?
2. Giv et kort resumé af talen - forklar til hinanden, hvad udsnittet af talen i grove træk handler om.
3. Kig på de ord/vendinger I noterede ned undervejs. Har I noteret de samme ting? Forklar hvorfor I synes, de ord eller vendinger kan være problematiske.
4. Hvordan omtales personer med udenlandsk baggrund i talen?
5. Med udgangspunkt i tekst 1 diskutér, hvorfor det kan være problematisk, når en Statsminister bruger sådan et sprog i sin nytårstale?

Gå selv på opdagelse i medierne (B)

I skal nu til selv at undersøge, hvordan racisme og diskrimination er en del af vores samfund. Det skal I gøre ved at arbejde med vores sprog og måder at italesætte verden på. Og hvorfor så det? Husk tilbage på teksten *'Der er for mange af din slags': Racisme i nutidens Danmark*. Strukturer findes også i vores sprog. Det vil sige, at vi ubevidst beskriver verden på en bestemt måde, og det er afgørende for, hvordan vi forstår og går til den. I sproget ligger en stor magt. Det er derfor ikke ligegyldigt, hvilke ord vi benytter, eller hvordan vi benytter dem. Det vil være en fordel at have teksten *'Der er for mange af din slags': Racisme i nutidens Danmark* ved siden af jer. Teksten vil guide jer i retning af, hvad der kan være relevant at kigge på, når I går i gang med opgaven.

Opgave

Medier har en afgørende rolle for de emner, der er på dagsordenen, men også vores forståelse af dem. Derfor skal I nu gå på opdagelse på forskellige mediers hjemmeside. I kan for eksempel kigge på TV2. dk, DR.dk eller Berlingske - I bestemmer helt selv. Med den viden I har med jer i rygsækken, skal I undersøge, hvordan personer med udenlandsk baggrund omtales. Rammerne for denne opgave er åbne. Er det svært at komme i gang, kan I drage inspiration fra nedenstående arbejdsspørgsmål. I behøver ikke at svare direkte på alle spørgsmålene, så længe I får noget ud af de artikler, I finder og arbejder med.

Skriv jeres fund ned undervejs. Til sidst bruger I 5-10 min på at forberede en lille præsentation af jeres arbejde. Den præsenteres for en anden gruppe.

Arbejdsspørgsmål:

1. Hvordan indgår personer med udenlandsk baggrund i artiklen?
 - Handler artiklen om personer med udenlandsk baggrund, eller nævnes de blot?
2. Hvis artiklen specifikt handler om personer med udenlandsk baggrund, får de selv taletid?
3. Hvordan er personer med udenlandsk baggrund præsenteret?
 - Hvilke ord bruges om dem?
 - Hvilket emner/problemstillinger kædes de sammen med?
 - Kunne I forestille jer, at medierne ville behandle etniske danskere på samme måde?
4. Bygger artiklen direkte såvel som indirekte på nogle bestemte fordomme eller stereotyper om personer med udenlandsk baggrund?

Analyse af 'Rend mig i det nationale tilhørsforhold' (C)

I skal nu til selv at undersøge, hvordan racisme og diskrimination er en del af vores samfund. Det skal I gøre ved at arbejde med vores sprog og måder at italesætte verden på. Og hvorfor så det? Husk tilbage på teksten '*Der er for mange af din slags*': *Racisme i nutidens Danmark*. Strukturer findes også i vores sprog. Det vil sige, at vi ubevidst beskriver verden på en bestemt måde, og det er afgørende for, hvordan vi forstår og går til den. I sproget ligger en stor magt. Det er derfor ikke ligegyldigt, hvilke ord vi benytter, eller hvordan vi benytter dem. Det vil være en fordel at have teksten '*Der er for mange af din slags*': *Racisme i nutidens Danmark* ved siden af jer. Teksten vil guide jer i retning af, hvad der kan være relevant at kigge på, når I går i gang med opgaven.

Opgave

For at forstå, hvordan det føles, når man sprogligt bliver mindet om sin 'andethed', skal I nu arbejde med en kommentar skrevet af Adam El-Matari. Da artiklen udkom i 2018, var han elev på Rosborg Gymnasium og næstformand i Radikal Ungdom i Vejle. Adam El-Matari har udenlandsk baggrund, men er født og opvokset i Danmark. Artiklen handler om hans oplevelser som minoritetsetnisk person i Danmark, og hvordan det er at være dansk og noget andet samtidig.

Artiklen findes på følgende link.

<https://www.information.dk/debat/2018/03/rend-nationale-tilhoersforhold>

Arbejdsspørgsmål:

1. Beskriv hvilke oplevelser Adam har haft med racisme og diskrimination.
2. Noter de ord/vendinger Adam er blevet mødt med gennem sin opvækst i Danmark. Med udgangspunkt i artiklen, diskuter ordenes betydning, og hvordan de har påvirket Adam.
3. Hvad ligger til grund for, at Adam mener, at han aldrig vil kunne blive helt dansk i andres øjne?
4. Med jeres viden fra tekst 1 diskuteres betydningen af at kunne være dansk og noget andet samtidig - kunne I forestille jer, at det ville gøre det nemmere at have udenlandsk baggrund i Danmark?